

HIND 5 SENTI

V. Lang
Tammepuistee 5
Tartu

Ilmub kolmapäeviti

Õpilasteleht

Posti jooksev arve
nr. 2188

Tellimishind: 1 kuu — 20 s., 2 kuud — 40 s., 3 kuud — 50 s., 6 kuud — 1 kr., aastakäik 1 kr. 50 s.
Kuulutused: 5 senti mm, lehe ees — 10 s. mm, tekstis — 12 s. mm, teksti kirjaga — 15 s. mm

Toimetus ja talitus: Tallinnas, V.-Roosikrantsi 3
Tartu kontor: Ülikooli 21, Tartus

Nr. 22 (8)

20. veebruaril 1934. a.

II aastakäik

Meie vabariigi sünnipäevaks.

Laupäeval, 24. veebruaril, pühitseb Eesti vabariik oma sünnipäeva, oma iseseisvuse 16-dat aastapäeva.

Kuusteistkümmend aastat, mitte rohkem, on Eesti elanud iseseisvat elu, ise saanud juhtida oma saatust ja end ise valitsenud.

Aga enne? Mis oli enne? Ka enne elas eesti rahvas ja tegi oma tööd põllul, kaubanduses, tööstuses, vaimuväljal, oma kultuuri ehitades.

Kui ta aga — haarame vaid ühe näite — tahtis oma teatri ehitamisele asuda ja selle nurgakivi panekut pidulikumalt pühitseda, siis nähti selles niivõrd kardetavat meelevaldust, et Vene kuberner käsil pärjad ehitusplatsilt ära korjati ja korraldus tehti, et kõned peetaks vene keeles.

Nurgakivi paigutati kohale vaikides, kõnesid ei peetud ja vene keeles mõtlemisele sundida — selleks ei piisanud isegi Vene riigi vägevusest.

Veel varem, umbes sada aastat tagasi, ei olnud eesti keelel veel oma ametlikku nimegi, vaid teda nimetati „maakeeleks“, mis mõista andis, et see on midagi alamat, mis kaasa ei loe teiste kultuurikeelte kõrval.

Nüüd on meil oma riik, mille eest me oleme relvadega võidelnud sada korda suurema vaenlase vastu. Meil on oma rahvus, mida me ei võime enam väärkõrvalt tunnistada. Kogu seda teevad teised rahvad kogu maailma rahvaste peres. Meil on oma keel, mille ilust me lugu peame, relv, mille abiga meie oma annuse toome inimkonna loodavasse vaimukultuuri.

Vabariigi aastapäeval meenub meile elavana meie kibeda mineviku õpetus — et ei ole kallimat vara niihästi üksikinimesele kui rahvale, kui seda on võimalus, oma elu ise määrata, ise olla isand enda

Muusikahuvilised!

Nõudke kõikjalt hooaja viimaseid uudisfokse

„Revel“ (Tallinn) ja „Serebrinka“

Koolid!

Kes soovivad korraldada ekskursioone Tallinna suurematesse tehasesse ja vabrikutesse, teatage end „Töökooli“, Väike Roosikrantsi 3, telefon 462-56.

üle, iseseisvalt tegutseda ja vaba olla oma tahtes.

Ja et tänavune aastapäev ühte langeb vaimse kultuuri päevaga, siis peame teadma, et kõigepealt see on vaim, mis meie tahtele annab kuju ja seda kannab.

Meie tahame ka edaspidi elada iseseisva rahvana, üheväärilisena teiste kõrval, ei kellegi eestkostetavana. Kogu oma jõuga tahame,

KUMBLUSSEEP

A. FREDERIKING, TARTUS

Täna loeme oma lehest:

Meie vabariigi sünnipäev.

Kunstnik Ants Laipman jutustab oma lapsepõlvest.

Tallinna Linna 21. algkoolist.

Mis vanasti söödi ja joodi.

Micki-Hiirekese matkamärkmeid. Ameerika näituselt

ja muud huvitavat.

meie, noored, selle mõtte eest väljas olla ka tulevikus.

Meie tahame oma vaimu abil ehitada edasi seda, mida algasid halvemais tingimuses meie esivanemad. Meil ei ole põhjust häbeneda oma esivanemate ja vanemate tööd. Kunsti, kirjanduse, riigi korraldamise alal on loodud jäädavaid väärtusi, on tarvis neid edasi kasvatada. Tööalad ootavad erksaid silmi ja osavaid käsi uute alade leiutamiseks ja seniste edasarendamiseks. Vaimne kultuur on kuldne võti, mis meile tee avab uute võimaluste muinasmaale.

Ja suured, pidulikud hetked, nagu vabariigi sünnipäev, on selleks, et meie tõuseksime üle, kõrgemale vaatama igapäevsusest, mis mõnikord selget pilku kipub tumestama, selleks, et mõtteid suunida avaramas kaares liikuma, unustama pahandavaid piasiasju ja nägema seda, mis on jäädav ja väärtuslik.

Tänavusel aastapäeval meie, noored, mõtleme sellele, mis on saavutatud ja ka sellele, mis meie kord ellu astudes ise tahaksime ja suudaksime oma tööga juure lisada senisele.

Ja ühendades seda päeva vaimse kultuuri päevaga mõtelgem neile, kes oma osa on annud meie eesti vaimusalve. Mõtelgem neile tundmatuile loojaile rahva sügavusest, kes on loonud meie kauneimate rahvalaulude ja -viiside lõpmatu

rikkuse. Mõtelgem juba lahkunud ja nüüd tegelevatele vaimutöölilistele, kellele harva osaks saab tunnustus, veel harvemini maine hüvang, ja mõtelgem siis lõpuks, et ikkagi vaim on see, mis õilistab ja kannab iga inimlikku tegevust ükskõik missuguse töö alal.

Ei ole ühtki saavutust ka kehalise töö, spordi, poliitika või muul

alal, mis poleks elava mõtte, inimese vaimu töö vil.

Vabadusepäevane endavaatlemine peab meile andma usku endasse, oma rahvassse, oma tulevikku.

Et see usk väljendust leiaks viljakates tegudes, selleks on meil vaja vaimukultuuri.

Kui meie kasvasime...

II

Ants Laipman jutustab:

Mu lapsepõlvest.

Olen sündinud Vigalas — Läänemaal. Vigala on Läänemaal ja Põhja-Eestis sama, mis Abja Viljandimaal: head maad, jõukad talupidajad, tugev tõug (raass), muudkui et Abjas olid pärisperemehed, Vigalas majoraatmõisa külge needitud rentnikud kuni viimase (Eesti iseseisvuse) ajani.

Nii head kui meie maad olid, nii rikkaks peeti mu isa. Isa pidas veel tolle kõrval läheda karjamõisa osa maid ja vallakirjutaja ametit sealjuures üle ¼ saja aasta. Tahetud talle viimasest kord mingit aunime anda, aga ta polla sellest hoolinud. Elasime puhtamalt, paremalt, kui tol ajal Läänemaal elati; meie majale oli isa harilike talukammerde otsa ehitanud paar puhtamat, laudpõrandaga tuba, seal olid mõned (kusagilt mõisa oksjonilt ostetud) pehmed punapuust toolid, kummut ja seinetel mõned kitsais, ümmargusis kuldraames värvilised gravüürid. Majal oli korsten ja meil joodi

juba kohvi ja teed, mis pidi „talupoja“ „oksendama“ ajama, nagu õnnis Körber laulis. Isa kandis laia halli kaabut, suitsetas häid sigareid, mis Pärnu linasaksad talle töid laenude eest, mida need vist isale kunagi tagasi ei tasunud. Isal oli kulduur kuldketiga ja „määrvami“ piip ja toas voodis suitsetas ta maani ulatava pika varrega piipu, mida pidime me, lapsed, süütama, sest et isa ise seda ei ulatanud.

Isa oli vali ja täpne mees; kaks head õpetust andis ta mulle, millist ma unes ka pole unustanud. Ükskord õöl koju jõudes oli ta näinud, et mul kuuevarukas „sees“ oli. Kohe tuli, tippis mulle õlale, kutsus sõrmega tõmmates järele ja näitas hooletust, ilma et sõna oleks lausunud. Katsugu keegi praegu varruk „sisse“ jätta nüüd, et ma seda kohe ei silmaks ja välja ei tõmbaks! Teine õpetus oli, kui mulle esimest korda vikati kätte andis: „vikati kand maha!“

Isa õpetas mind oma kirjutus-

Õpilased!

Paluge oma vanemaid, et nad sõlmiks Teie kasuks hooldamis- või õpperahakindlustuse.

Vanemad!

Kohasem kink õpilasele on hooldamiskindlustuse poliis. Sellega kindlust. oma lapsele mureta tuleviku. Teateid saab „Opilaslehe“ talitusest kui ka igast kindlustusseltsist.

laua ääres kirjutama. Kõigepealt hanesulega, kuna sel ajal alles terassuled olid „välja“ tulema hakanud.

Ema õpetas mind lugema voki kõrval. Isa õpetas korda, ema kasvatas hinge. Emaga käisin metsas, emaga käisin, sõitsin külla (võõrsile), ema oli mu silmade avaja. Tühja ta ei rääkinud: „Silm näeb, aga suu vaikib“ — oli sagedasti ta sõna. Teiste jutust ärgu hooligu: „Kes ilma naeru kardab, see „pumpsu“ sureb“ — tühjast tuulest. Emal oli haruldane pea: kõik, mis ta kuulis, jäi pähe. Terve lauluraamat oli tal otsast otsani peas, terve valla rahva vanadused. Kõik meie laulud, mis me koolist tõime, ka „Gaudeamus'ki“. Saksa keele oli ta mõisas, mõisalastega mängides (isa käinud kupja-ametis) näpanud ja selle „pistmisest“ oli tal hulk lugusid jutustada. Tema pea ja vaimu kohta on mul sõnad meeles, mis kauaaegne Vigala õpetaja, praost von Harten öelnud, kui ta mu ema oli ta surmavoodil vaatamas käinud: „Armas sõber, su ihu on otsas, aga su vaim kõlbab veel kolmele põlvele!“ Palju võiksin ma sellest mu emast jutustada, sest ta on mu ülem ja elavam hing ja eeskuju olnud.

Meid on kari lapsi olnud: isal tervelt 18, emal 16, kelledest ma 14-nes. Ema oli isa teine naine. Oma 62. aastal nais mu isa kolmat korda ja sellest abielust on pärit mu praegu veel elav õde Anni, kõik teised õed-vennad on juba mullas. Lapsi oli siin nii palju, et nimedest ei jatkunud ja meie kooris on kaks Antsu olnud, kuna esimene oli ära surnud ja siis mulle selle nimi uuesti pandi. Kord olid meie talus koguni neli Antsu: Isa Ants, sulane Ants, mina („väike“) Ants ja kass Ants.

Kui palju lapsi, ega siis neist hoolita, neid palju hellitata. Vara pandi meid „vattu“, nagu Vigala mees ütleb. Vitstest polnud kahju, meie aeda piirasid ilusad kased ja ema ütles: „Mida kibedam vits, seda armsam laps“. Naabertalus, onul, oli 8 poega, kõigist said „mehed“ ja üks neist (Leedus) ütles takkajärele: „Kahju igast hoobist, mis tast mööda oli läinud!“ Käisime püksata metsas, onupojad läksid ükskord talvel püksata läbi lumehangede üle kilomeetri maa kaugele naabertallu. Meie „Sauna Ants“ käis püksata pakasel talvel 13 km maad kaugel rabal meie su-

lastega mättaid toomas. Tõmbas takuse särgisaba ümber varvaste ja ei midagi. Elab praegu Tallinnas, üle 70 a. vana, ja peab öövahiametit. Võttis Velise „mässust“, s. o. ühest koosolekust osa, ja sai sellepärast vist 5—600 hoopit.

Vara pandi mind karja ja vara (päikese tõusuga) pidin siis ikka jalul olema. Ah, ilus oli, kui hommiku vara Kurevere tänavalt Kurevere küla karja kellade helin kostus ja Pikani Mihkel sellele sekka oma „sõrmilisel“ lugusid lõi. Aga kevadel oli küll valus, kui „kurejalad“ olid ja ema neid õhtuti hapukoorega võidis; oi, see oli kibe!

Kooli pandi mind ka vara, vist polnud veel 8-aastane. Lühikest aega käisin Velises, aga sealt aeti ära võõra valla lapsed, siis viidi mind Vigala „Köstrile“.

Olin kodus hakanud ustele, ahjudele, isa ülearustele paberitele joonistama. Velisel nägin, kuidas mu õpetaja (kreiskooli absolvent) joonistas, see oli mu esimene õhutus. Ja köstrilt sain uut hoogu, see oli lõiganud nahast tõelise kiriku, mille pingid olid sees, orelgi.

Köstrilt viidi mind Haapsallu kooli — saksa „elementaarkooli“, kus ei tohtinud sõnagi eesti keelt rääkida. Haapsalust läksin Lihulasse Jakob Pärna juure. Sealt sai mu isamaaline meel esimest äratust.

Kord oleksin ehk oma joonistamistalendiga „karjäärigi“ teinud: olid suured koolivaheajal juhtunud

mõisasaksad meile (ma käisin tol ajal juba Pärnu gümnaasiumis); kui majoraathärra eel teisi oli ära sõitnud, joonistasin ma ta meie eestoa ahjule. Seda nägid teised saksad, olid sellest mõisas rääkinud ja mind käsutati pühapäevaks mõisa, et seal jällegi majoraathärrat joonistaksin. Anti mulle maiustisi, meelitati igamoodi, aga ma kriipsugi ei teinud. Nii lõppes mu „karjäär“ kui kunstnikul.

Nii kuidas ma kangekaelne loomu poolest, pole ma koolis ka tahtnud kusagil esimene olla, küll olen aga kord gümnaasiumi pingile astudes seal ultimuse olnud. Nende numbrite pärast pole ma iial vaeva näinud, olen pigemini inimesi ja elu vaadelnud, nagu ühest raamatust olin juhtunud lugema: „Lernet das Leben, es lehret mehr denn Rede und Buch!“ Meil käis, kuna veel erilist vallamaja polnud, paigal ja palju igasugust rahvast, igasuguseid nägusid ja tüüpe koos, neid vaatlesin ja katsusin joonistada. Meil peeti ka vallakohut, seal olin ma jällegi pealtvaataja ja tegin pärast rehetõas, mis oli siis ootamisruumiks, teistele ette, mis ma kohtutoas olin näinud.

Pea aasta pärast olen 70, olen palju raskusi elus kannud, aga ütlen siiski: Elu on inetu, elu on hirmus, elu on — ilus, e t t a h a k s i n o t s a t a e l a d a ! On niipalju inetuid, halbu inimesi, aga on ka häid, ilusaid; nendega tahaksin olla, neid nautida, neid „l u g e d a“! **Ants Laipman.**

Endu-võlur jätkab oma üllatusi.

Kuidas seebiveest jälle saab seepi.

„Teil on vaja seebiveest uuesti seepi kätte saada?“ küsis Endu viimasel etendusel, milleks kogu klassi poisid olid ta juure kogunud. „Olge head, ega seegi pole läbiviimatu minusugusele osavale „ime-tegijale“. Tarvis ainult osata.“

„Näete, siin klaasis on mul seebivesi, siin teises kõva soolvesi. Ma valan soolvee seebivee hulka ja ongi valmis. Kõik! Tarvis vaid vett veidi lusikaga segada. Nii. Näete, seep eraldub ja koguneb helvetena vette.“

Soolvesi aga, kui te tahate, et teie trikk hästi õnnestuks kordamisel, peab olema kange. Nii kange, et osa soola enam ära ei sula.

Nüüd aga tehke endale niisugune asi —

paberist kompass.

See on ka huvitav. Võtke nelinurgeline paberitükk ja määrake ära ta keskpaik kaks korda nurkapiidi kokku pannes. Seadke nõel või nael püsti ja torgake paber keskpunkti kohast selle otsa. Kui te nüüd paberile lähenete hästi hõõrutud klaasiga, see võib olla ka kamm, siis hakkab paber nõela otsas end keerama sinnapoole, kuhu te teda juhite kammiga või klaasiga. Täpselt nagu kompass. Sest hõõrumisest tekkis kammi elekter, mis paberit oma poole tõmbab.

Sedasama trikki võite ka huvitavalt teisendada.

Keerake paberist kokku väike laevake, seda oskab ju teha iga laps, ja asetage laevuke veeanumasse ujuma. Elektriseks hõõru-

Tallinna linna 21-ne algkool.

Palju algavat kevadet, lusti ja rõõmu ühes tõsise töömeeleoluga pahvatab mulle vastu, kui astun meie suurimasse algkooli — Raua tänaval.

Nähes lugematuid klassitube, valgus- ja õhuküllaseid jalutusruume ja väärikat saali nende hulgas, — mõtlen tahtmatult meie isade „koolimajadele“, — õlgkatustega, länguvajunud seintega rehetubadele, kus talvel kõndis tunniajal külm, kevadel lagi sarjas vett ja kus... kõigele vaatamata õpiti „tarkust“, seda jumaliku valguse algsädet.

Oleme uhked sellele, et suutsime ja suudame edaspidigi üle maa rajada koole, kus kasvaval põlvel jätkub külluses valgust — helkida särasilmil ja puhast õhku — kosutada paisuvat rinda. Oleme uhked sellele!

Sammudes piki koridori, näen nii poisse kui tüdrukuid askeldamas oma maailmas, omas töös. Seal on neid igasuguseid: väiksed mudilased sagivad sipelgatena läbisegi, — igal oma mureke, oma rõõmuke. Mõnel suu laial naerul, teisel pisar silmaveerel, kolmandal raamat kätesüüeluses, silmis innukas õpihimu. Ja kui palju neid on! Annab mehemoodi tööd lugejale.

Jagan siinkohal „Õpilaslhe“ lugejatele uudiseid sellest suurimast „sipelgapesast“.

Raua tän. algkool praegusel kujul algas tööga 1923. a. 3. oktoobril. Juba sünnipäevast töötab kool 23 klassiga, mille arv on suurenenud nüüd 25-le. Sellega — suurim kool meie arvukas koolideperes. Sünnipäevast tänini juhib kooli tööd „vanameister“ Martinson, ta abiks õp. Tamm. Peale selle terve „vägi“ õpetajaid, arvult 29.

Õpilasi on koolis 1100 ümber. See on — pool sõjaaegset rügementi. Kool töötab kahe vahetusega: esimene homm. kella 8—1, teine kella 1-st õhtu kella 6-ni. See asjaolu takistab tugevasti õppetöö normaalset käiku ja veel enam: teeb võimatuks õppurpere

tud kammi abil saate oma laevukest juhtida kuhu tahate.

A jaa — unustasin ütlemata“, lisas Endu veel juure, „kui te klaasi tahate elektriseerida, siis tuleb teda hõõruda korgiga. Kammil aga jätkub villase riidega hõõrumisest.“

laiema isetegevuse, sest ruumid on kogu päev kinni otsese tööga.

Suurim õpilasorganisatsioon koolis on Noorte Punane Rist oma üle 200-liikmelise perega. Seda organisatsiooni juhib õp. pr. Ennemuist. Erirühmituste ja -ringide puudumisel on siin tööd laialt. Siin kajastub mudilaspere isetegevus. Kõrval omavahelise enesearendamise on astunud kirjavahetusse teiste koolidega nii kodu- kui välismaal. Isegi Ameerikaga vahetakse kirju ja portfoolioid. Pühadeelseid suuremaid töid on kibe kinkide kogumine ja valmistamine, millised kingid jaotatakse kehemaile õpilastele.

Kooli „lõcknumbriks“ on kuulus vilepillikoor. Ainuna Eestis on see koor kiituseks nii õpilastele kui ka koorijuhile õp. Riho Pätsule. Kui lõövad poisid viled lahti — oi seda pidu ja põlve!

Ka 200-pealist õpilaskoori juhib õp. R. Päts, kes üldse „omameelikumaid“ õpetajaid koolis.

Hästi on koolis korraldatud klassiraamatukogud. Õpilasraamatukogu koosneb 5000 köitest. Lugemise osav juhtimine tagab võratu pedagoogilise saavutise.

Kahju vaid, et koolil pole oma seinalehte.

Lõpuks nimetame mõnda õpilast, kes „kooli väljapaistvamaid“.

Harry Hansson, V kl., näib omavat näitlejaannet, ei „näitle“, vaid mängib ja elab kaasa oma mängule. Näitelaval täiesti „kodus“. Mänguhoos unustab üldse, et on saal ja publik, kes teda jälgib. Viimati esines kooli jõulupeol näidendis „Rakettlennuk“ professori pojana.

Hillar Mellis, IV kl., — „jumala armust“ deklameerija. Loeb Parijõe või mõne muu noorsookirjaniku palasid nii, et saalil

Tallinna töösturid ja ärimed!

Suur kuulutuste arv „Õpilaslhes“ on selgeks tõenduseks, et „Õpilaslhe“ kuulutustel on suur mõju.

Andke omi ärikuulutusi „Õpilaslhele“, seega võidate kasvava tarvitajaskonna poolehoidu juba varakult.

(publikul) kukub hing kinni kuulates. Ei tee ilulugemist, vaid loeb kohe ilusasti. Häälematerjal ulatuslik ja diktsioon selge. Ei mingit võltspaatost.

Muusika alal:

Tarsiina Schütz III kl. — juhatab väikest vilepilliorkestrit.

Kalju Kaal III kl. — on esinenud hea eduga ksülofonil orkestri saatel.

Oskar Reek V kl. — saab hakkama igasuguse palaga klaveril või harmooniumil. Õpib muuseas konservatooriumis.

Endel Veski VI kl. — on osav ja hoolas vilepillipuhaja orkestris. On annet sel alal.

Aino Sõnajalg ja Aino Pirsko VI kl. — on korduvalt kooli pidudel pannud klaveri neljal käel hüüdma. Andekaina õpivad klaverit väljaspool kooli.

Punaste Risti töös on silma torganud:

Helje Uus VI kl. — koolikoondise juhatusse liige; hoolas, agar ja iseseisev oma töös.

Valeeria Bataškov VI kl. — eeskujulikkus ja korralikkus ise. Andekas. Hoolas N. P. R. koolikoondise tegelane.

Vladimir Aljätkin ja Asta Liiva — hoolsad N. P. R. koolikoondise tegelased. Väsimatud portfooliode ilustamisel ja teadete hankimisel nende jaoks.

Joonistusandega on silmapaistev Alfred Sallmann III kl. Kooli 10. aastapäeva puhul korraldatud koolinäitusel läinud sügisel äratasid tema joonistised üldist tähelepanu.

Suures valikus

fotoaparaate

ja

-tarbeid

ajakohaste hindadega.

Ilmutamine,
kopeerimine ja
suurendamine.

Asjatundlik nõuanne algajaile.

A.S. Pröv. **Julius Lill** TARTUS,
Rüütli tänav 10

Mis vanasti söödi ja joodi.

Ükskord oli aeg, mil inimesed veel ei osanud harida põldu ja toiduks tarvitasiid peamiselt liha. Mitte ainult jahil saavutatavate lindude ja loomade liha, vaid — kole küllalt — ka võitluses alla jäänud vaenlaste liha. Kui inimesed aga juba õppisid endale peatoidust hankima ka põllult, tähendas see juba suurt kultuurilise järje paranemist. Keegi esimesi Ameerika asunikke jutustab muljest, mille said indiaanlasedloomakütid valgete inimeste viljapõldusid nähes. Keegi nende pealik kõneles sellest oma suguharule järgmist:

„Valged on meist tugevamad, sest nemad söövad teri, meie aga sööme liha. Liha on raske saavutada. Liha peab mitu aastat kasvama, enne kui ta valmib. Iga seeme aga, mis valge mulda külvab, kasvatab mõne kuu jooksul neile sajad terad juure. Lihal, mida meie sööme, on neli jalga all põgenemiseks meie eest, meil aga ainult kaks tema püüdmiseks. Terad aga jäävad sinnapaika ja kasvavad sealsamas, kuhu nad visatakse. Talvel külmetame me päevade kaupa metsas küttides, valged aga puhkavad kodus. Ütlen igapähele, kes tahab kuulda: enne veel kui kaovad meie elamute ees kasvavad puud, hävitavad vilja söövad inimesed teised, kes söövad liha.“

Raske on öelda, mil inimene õppis vilja külvama. Juba Egiptuse kirjadest leiame käsikividega teri jahvatavate inimeste kujusid.

Meie kaugete esivanemate leib aga polnud kindlasti niisugune, nagu me seda tänapäev sööme, vaid peenendatud teradest vee liisandamise abil valmistatud puder. Võib-olla, et see puder mõnikord hapuks läks, muutudes pehmemaks. Kui siis õpiti haputaigent segama mageda taingaga, oldigi leivavalmistamise saladuse jälil.

Alles mõnisada aastat tagasi aga söödi nii halba leiba, et meie praegu seda enam suhugi ei võtaks. Aga mis me räägime leivast — ka meie igapäevast toitu,

kartulit

ei tuntud. Alles Prantsuse revolutsiooni ajal oli kartul Euroopas suureks uudsuseks. Kuninganna kandis rinnal kartuliõit ja keedetud kartul oli nii uhke toit, et seda jätkus vast ainult kuningalauale. Kartul toodi Euroopasse Ameerika

kast 1534. aastal. Siin levis ta alul visalt, teda koheldi umbusaldusega, öeldakse, et eriti lapsed uudistoitu söid suure heameelega. Varsti sai temast tähtsaim ja tarvilikum toit.

Uustulnukid, nagu kartul, on Euroopas ka tänapäev igas perekonnas tarvitavad joogid, nagu

tee ja kohv.

Tee tõid Euroopasse hollandi kaupmehed Jaava saarelt. Et kaup hästi läheks, hakati uut jooki taevani ülistama, soovitati terviseks seda juua 40—50 tassi päevas ja arstid üksvahe muud rohtu ei kirjutanudki, kui teed. Esialgu jäi ta siiski ainult rikkastele kättesaadavaks toreduseks.

Ka kohv tuli kaugelt maalt. Tema valmistamise oskus õpiti türklastelt. Alul joodi kohvi rikkaste

lossides, vähehaaval aga leidis ta teed ka rahva hulka. Tal ei puudunud ka oma vaenlased. Leiti, et katoliiklastel ei sobi türgi joogi tarvitamine, kohvi joomisest arvati tulevat maohaavad ja muud rasked haigused. Keegi printsess seletas põlglikult, et tema ei hakka jooma „tahmast vett“, nagu ta kohvi nimetas, vaid eelistab vana head õlut.

Ka šokolaad sai väga vaenulise vastuvõtu osaliseks. Vast oli selle põhjuseks asjaolu, et teda alul valmistati soola ja pipraga. Alles hiljem hakati šokolaadi valmistama nii, et kakaoaad peeneks jahvatati, suhkruga segati, piima ja maitseaineid juure lisati ja nii kokku pressiti, millest siis sai laste ihaldatuim maiustus. Mitte põhjusest, sest hea šokolaad on mitte ainult maitsev, vaid ka toitev.

VÄIKESE AINO KIRI „ONU“ KANNULE

(hr. haridusministrile).

Kallis onu Kann! Ära pane pahaks, et tulen Su juurde väikse inimese suure palvega. Kaasas emaga võtsime julguse, kirjutada Sulle üks kiri. Mu ema ei oska ise kirjutada. Mina aga küll, sest koolionud on mulle seda õpetanud. Olen juba 3-ndas klassis. Oskan ka hästi lugeda ning kirjatööd on mul alati „hea“.

Mu ema on väga hea. Ta teeb kõik selleks, et ma saaksin koolis õppida. Isa meil pole. Ta on taevas. Mul on veel üks õde ja üks vend. Nad ei käi enam koolis, sest meil pole raha suurde kooli minna. Nad õpivad ametit.

Ema armastab mind väga, ka Salmet ja Robertit armastab ta. Aga... onu Kann, — palju nutab ema nende pärast. Nii palju...

Sageli küsitlen ma ema — miks nutad sa? Kuid ema ei vasta mulle. Ta ütleb: „Sa oled veel liig väike, et mõista.“ „Miks ma siis ei mõista?“ küsin ma. „Ei mõista, ei mõista“, sõnab ema kurvalt. Vaikib, silitades mu pead. Ei ütle mulle.

Täna aga rääkis ta mulle: „Salmet ja Robert loevad ajalehti, milles kirjutatakse väga pahu asju. Neid ajalehti nimetatakse „kolilaseks kirjanduseks“. Õpetaja onud ei suuda kooliski takistada õpilasi neid lugemast. Mürgile võrduvad need lehed. Ka Salmet ja Robert on mürgitatud. Sellepärast nutan ma...“

Nii rääkis ema. Rohkem ei seletanud mulle midagi.

Onu Kann, ema soovil palun Sind mulle vastata, — kas saaksid Sina keelata lehtedel kirjutada pahu asju. Ema ütleb — Sa saavat seda teha. Palun Sind ka teiste õpilaste nimel: Kaitse meid, väikseid kodanikke nende lehtede eest! Palju õnnetusi jääb siis tulemata, paljude emade nutt vaikib, — palju tänu saadame siis Sulle, onu Kann. Kirjuta mulle ka vastus.

Sind tervitab

Aino ja Ema.

Tln, 12. veebr. 1934.

Õpilased!

Tellige, levitage ja lugege „Õpilaslehte“!

Micki-Hiirekese matkamärkmeid.

Lõkkadi-lõkkadi, loks-loks, vuhva-vuhva, lõkkadi... Nii raputas minu maise olemise vastne raudtee Tartust Petseri jaama, kust veel kolm kilomeetrit Petseri linna. Tundub ju imelikuna, miks raudtee Petseri linna ei riiva, vaid kaugelt möödub — sama lugu on Võruski. Kuid kurjad keeled teavad pajutada järgmist lugu:

Omaval ajal, kui selle raudtee ehitamine päevakorras olnud, siis ehitajad-insenerid annud linnavalitsusele mõista, et raudtee vaid siis linna riivab, kui nende kukruse killinguid kolksatab... Aga et kukrud ähvardusele vaatamata kuivaks jäid, läks raudtee ka eemalt mööda.

Kas ta n'd õige on — otsustagu lugeja.

Peagi sammusin mööda kiviteed Petseri poole ja imetlesin seda ilma. Ikka üpris teine maastik kohe, kui näiteks Tartumaal Liivaseid kinke kattis kanaribik ja männimets... Siis viis tee üle liivase põhjaga Patškovka (vist) jõe ikka Petseri poole. Tee ääres nägin muuseas ühte imelikku „ehitist“: auk maa sees, puust rake ümber seinte, vesi põhjas. Kaev, mõtlete kohe, ja mis seal siis nii imelikku on? Midagi muud, kui vesi oli pruunim kui porilombis ja konnad hüppasid seal kupsu. Inimestele ja loomadele see vesi küll ei kõlvanud... aga kellele? Lihtsalt üks naljatilk ses hädameres — ristisin ta Water closet'iks, mis on eesti keeles ära seletatud veeklosett.

Varsti olingi Petseris — nimelt uue- ja eesti linnaosas.

Esimene mulje, mis mulle Petserist jäi, oli: väike linn suurte ehitistega. Ei maksa mõelda, et seal kõik „pilvelõhkujad“ on, kuid uhke pildi annavad küll kolm valget majamürakat ühes reas: Kaitseliidu hoone, gümnaasium ja Eesti Panga maja. Peale selle eesti kirik ja mõned eramajad paistavad nagu päikesed selles väikeses linnas. Ja Petseri linnavalitsusele peab ka tõesti au andma — nii hästi hoolitsetud noori puestikke pole ma veel kusagil näinud. Kuid kurjad keelad... noh, rääkigu pealegi! Tõik on, et vast aasta kümne pärast on Petseri moodne ja ilus linn!

Siirdusin siis öömajaotsingule, mida hr. G. lahkelt lubas, tuli isegi mulle kaasa, et ma seda Petserit põhjalikult tundma õpiksin. Esimene asi midugi turistide tulipunkti — kloostrisse. Värrava juures sirutusid vastu mitmed känd almuste saamiseks. Pistisin ühele haledast südamest viiesendilise pihku ja läksin edasi. Esimene asi — kirikusse, kus parajasti vist jaanilaupäeva puhul venekeelne jumalateenistus oli. Ikka vägev ja auväärne oli see preestrite laul küll ja koor hõikas rõdult ka vahel sekka, aga rahvast oli hõredalt — loe või sõrmil üles. Nagu ma kaaslaste jutust aru sain — kalendrisõja pärast, vana kalendri pooldajad ei pühitse uue kalendri järgi jaanipäeva. Pühapäilte, -kujusid ja muud taolist kraami oli kirikus nagu ikkagi. Aina kassikuld, vask, kuld ja hõbe hüllasid. Kui terasemalt igat maali või mosaiiki silmitseda, võib märgata nende läikival pinnal umbes 10 cm laiust üm-

margust osa, mis on tuhm — suudlemisest. Oma viieminutilise kirikusolemise kestel nägin mitut juhtu, kus tuli inimene pühapäilte ette, kummardus, lõi risti ette ja suudles. Aga kui palju haigusi sel teel küll levitatakse!

Jah, kirikust lahkunud läksime uhkest betoontrepist alla kloostris õue. Mõlemal pool oli mõned pingikesed, kus võis paarikesi ilutsemas näha... Otsisime siis mungast kloostrijuhi üles, kes meid viis maa-alusesse kääku, mille pikkus ühes harudega kokku 200 meetrit olevat. Näidati meile seal ka esimest kloostrit „kirikut“, kui seda nõnda võiks nimetada. Nimelt oli ühe käigu ots vähe laiemaks uuristatud ja otsas seisis pühapäilte. See pilt ei olevat aga mitte selle „kiriku“ algaegne, vaid uuendatud. Kiriku seinad ja lagi olid suitsunud viurikust. Kuid mõningais kohis oli tahm ühes liivaga mälestuseks ja imettegevaks otstarbeks usklikkude poolt kaasa võetud, nagu saate vank seletas. Need käigud ja see kirik olevat kloostris eelkäijad olnud, mille „laiend“ klooster on. Käigud on raiutud — vagajutu järgi munkade poolt kümne küünega kraabitud (!) — ja mõningaist kohist, mida sissevarisemine ähvardanud, ka müüritud. Hauad on käikude seintesse uuristatud, kuhu laip kirstus sisse lükatud ja ots vanemal ajal liivakiviplaadiga suletud, uue ajal kinni müüritud, millele nimepalet asetatud. Maetud oli sinna peamiselt mungad ja kloostris heategijad. Ühe laua juures rippus üks 30—40 cm pikkune raudrist ahelatega, mida üks „eriti vaga“ munk enese ihu ümber kogu elu aja oli kannud. Külasthanud kõik need käigud ja urkad, tuli meil 15 senti kummaldi maksta kloostris heaks. Edasi näidati meile kloostris aeda, kus muu seas üks suur igivana tamm kasvab, munga seletuse järgi olevat see puu umbes tuhandeaastane! Tamme ümbristes kaunis kõrge aed, et inimesed lihtsalt ta juure ei pääseks. Miks, küsite. Rahvas usub, et tamme koor omab imettegeva jõu hambavalu vastu ja aiast hoolimata oli tamme koor kaunis ära lõigatud. Selle järgi siirdusime teise kirikusse, mis ka maa sisse raiutud ja hiljem kividega võlvitud, ning maa ta kohal katusega kaetud. Ja kui me pärast neid näitamisi mungale vaevatasuks 25-elise pihku pi-

gistasime, kadus see kiiresti ta musta rüü sügavasse taskusse, nagu löi rõõmu pärast hüljgama kui kommi saanud lapsel ja tänuõnna pobisesid huulil. Kergitas korraks oma musta mungamütsi ja kadus... Et kulub mungalegi raha ära... milleks?

Asusime siis omal käel kloostris vaatusele Eriti kõitsid meie tähelepanu kloostris kella, suured ja väikesed, mis kui sõdurid reas olid. Siis vaatlesime ka omaaegset kloostrit „kella“, mis kujutas endast veidi kaardus olevat raudlatti. Edasi uurisime kloostris kaevu — neid oli kaks, millest üks moodsa elektrimootoriga varustatud ja loomulikult ka pühapäilte „kaunistatud“. Siis siirdusime majakese juurde, kus Anna Ivanovna sõiduk asetseb, millega see valitsejana kloostris oli reisinud. On ikka vähe troska kujuline elukas küll puust ja ilustistega raudplekist ning nahast (!) „vedrudega“. Ega midagi — oma aja kohta tehnika suursaavutis. Selle all lesis oma paarimeetriine puust madu, mille kohta legendid nii mõndagi pajutada teavad...

Vaatasime veel vähe ses jumalikult vaikes kloostris ringi ja väljusime.

Väljalt kloostris nagu kindlus kunagi, ümbritsetud kivimüüridega, mille taga kuplid paistavad. Praegu olevat kloostris umbes 30 munku, kes osa töid kloostris, põldudel ja aias toimetavad, osa tuleb palgatud tööjõul teha lasta, sest omast jõust ei piisa. Vastavate summade hankimiseks peab klooster sauna, kioskit, poodi jne.

Jätsime siis kloostris ja tegime väikese tuuri selle taga asuvasse ürgorgu, mille põhjas ojake (seekri kaunis kuivalt) voolab. Oma ilu poolest ei jää see org põrmugi taha mõnest Taevaskojast. Seal ei puudu isegi oma auväärne koopad, mis oma käikudega tüki maad maaesse viivad. Seal läksime pühale allikale, mis kuulub oma hea vee poolest. Ja ei või ütelda, et Petseris puudub äriavim: mees vedas vaadiga allikast linna vett ja müüs seal 5 senti pang! Allikale oli väike majake ehitatud ja loomulikult ka pühapäilte sees ja plakati üleval, mida allikaga teha ei tohi. Sammusime läbi hurmavalt lõhnavate männikute, kanaribikuväljade ja vene külade Petserisse tagasi. Kopsuhaigetele oleks Petseri ümbruse loodus paranemise paradisiiks. Nagu kuulsin, olevat seal suvitajaid ka kena hulk. Peagi olime linnas tagasi, einestasime ja pugusime põhku.

Ameerika näitusel.

„Sada aastat arengut“.

1933. a. kevadel avati Chikagos näitus nimega „Sada aastat arengut“. Näitus, mis tänapäevani kestab, on pühendatud Chikago linna saja-aastasele juubelile.

See on suurejoonelise näitus, näitus, mis kunagi on korraldatud kogu maailmas. Näitus on ehitatud Michigani järve ääres kunstlikult kuivatatud 5 kilomeetri pikkusel maaribal ja eriti näituse tarvis kunstlikult loodud saarel. Näituse

keskpaigas seisab „teaduse paviljon“. Eriti huvitav selles on füüsika osakond.

Siin keset saali ripub Piccard'i straatostaadi alumiiniumist gondel. Õhukindlalt suletud klaaskambris, kus õhk hõrendatakse ja jälle tihendatakse loomuliku rõhuni, kujutatakse miniatüüris Piccard'i pilvedelendu ja näidatakse kõiki nähteid, mis saatsid lendu õhukütõusmisel ja laskumisel.

Täheteaduse osakonnas võib näha planetaariumi. Väga hästi on ka geoloogiliste teaduste osa korraldatud. Siin näeme näiteks suurte geoloogilistel kelladel 4 minuti jooksul mööduvat 2.000.000.000-aastase maakera ajaloo kuni inimese ilmumise ajani.

Arstiteaduse osakonnas seisab suur, üle kolme meetri kõrgune (kaunis avara toa kõrgus) kunstlik inimene. Ta kaalub 150 kg ümber.

„Mu daamid ja härrad“, algab see inimene juttu, „vaadake“ ma neelan nüüd“ ja nõõbib sealjuures lahti oma kuue.

Ja otsekohe muutub ta keha läbipaistvaks, kogu seedimise aparaat ilmub selgena vaataja silmade ette. Kehas on peale tavaliste inimese siseelundite täpsete koopiate veel mitmesugused seadlused nende liikumapanemiseks, väikesed elektrimootorid ja kõik, mis vaja mehaanilise inimese elustamiseks.

„Praegu näete“, jätkab see läbipaistev automaat-inimene publiku

otsa vaadates, „kuidas toit libiseb maku. Vaadeldes tähelepanelikult, kuidas kokku tõmbuvad kõhukoo- pa lihased selleks, et edukamalt sooritada seedimise toimingut.“

Automaadi loeng inimese keha toimeist kestab 20 minutit ja kor- dub kümned korrad päevas.

Etnograafia osakonnas on ehitatud mitmesuguste indiaanlaste suguharude asundused. Väga hästi on kujutatud jäälibisemine mäelt. Ülevalt mäe nõlvalt libiseb suur, sealsamas külmutusmasina abil valmistatud jäälugustik alla, kus mäejalal kasvavad kääbusmännid. Valgustusaparatuuride abil näidatakse päikese tõusu ning loodet ja pilvede liikumist.

Suure huviga vaatab publik ka igasugu teaduslikke „vigureid“. Nii näeme ühel laual ilutsevat meelitavat pealkirja:

„Näituse juhatus palub austatud küllastajaid soovikorral neid asju siit mälestuseks kaasa võtta.“ Ja laual seisavad nüisugused head asjad, nagu kahekümnedollarilised

Noorte looming.

KODUMAA SÜNNIPÄEVAKS.

Laske lipud lehvida,
Hõisked hellast' kõlada!
Hüüame: au langenuile,
Kodumaa, su päästijaile!

Laske lipud lehvida
Üle terve Eestimaa!
Pühitsegem sünnipäeva:
Hällipäevaks kodumaa!

Kodumaa, su eest on langend
Palju vapraid poegi meil,
Veres lamasid nad — kanged.
Au nüüd hõisakem kõik neil!

Hoidkem au sees Eesti lippu,
Laskem kõrgel lehvida!
Viigem üles taeva tippu,
Las tal taevast ehtida.

rahat, koogid ja muud ilusad asjad, keegi aga ei saa neid sealt võtta, sest asju kaitseb selle triki- ga reklameeritav „Kaitsja varaste eest“.

Araablane peatas ja ootas Hatako liginemist.

„Keda me pidime hiljuti olema kohanud?“ küsis ta.

„Poissi, kes mägedest tuleb“, vastas Hatako ja ta suu tõmbus pilkenaerule.

Araablane silitas habet ja naeris vaikselt.

„Nad ei märganud su küüsi. Ongi hea, sest su elu oli siin mängus. Kõige rohkem kartsin ma kandjate vastusi ja küsimusi. Sellepärast langesin ma nende peale nii rängalt, et neid ehmata ja panna vaikima.“

„Jah, ma mõistsin sind. Täna sind, mu isa. Ja tahtsin öelda veel“, ta kogeles sõnu otsides, „see hea, mis sa mulle oled osutanud ja rääkinud, ei kao jäljetult. Tunnen sedasama, mida peab tundma noor leopardipoeg Moišis mu peremehe juures. Hulk aega möödus, kuni saadi taltsutada ta metsikust, kuid nüüdki juhtub, et ta lõhki kisub koera, kui see tuleb liig lähedale. Seda tahtsin ma sulle öelda enne, kui me lõplikult jumalaga jätame.“

„Seal ristteel pöördun ma paremat kätt ja lähen orust läbi, et rutem koju saada. Ütle, mu isa, kas Meli sulle veel midagi rääkis, kuidas ta kavatseb valgete kallale tungida?“

Araablane eitas.

„Ei, Hatako. Kui ta mu käest püssid ostis, ei teadnud ma, mis otstarbeks ta vajab neid. Sõnad, mis ta sellest lausus seal üleval mäel, olid esimesed ja viimased, mis ma temalt selles asjas kuulsin: Jumalaga, mu poeg!“

Tee ääres kasvava bambusepuu lehed värisid tuule käes. Päike hakkas juba loojenema,

mis sul ees seisab, on pikk ja vaevane, su elutee aga on veel vaevasem“, ütles vanamees ja kurb naeratus helkis ta näol.

„Edasi!“ hüüdis ta kandjatele.

Need tõstsid kandamid pähe, aukartusega vaadates võõra otsa, kellele nende peremees, uhke, kinnine araablane, osutas niipalju tähelepanu. Tasa keskustelesid nad avaldades arvamisi, kes see võiks olla. Hatako käis vaikides kõige eel; isegi kõige uudishimulikum teiste hulgast ei saanud ei temale järele jõuda ega kõnelusse astuda. Tee viis piki rohelist aasa ja ikka lähemal kostis karjatavate kitsede kaelakellade kõlin.

Oja hargnes peenete kanalite võrguks, mis kattis kogu ülesküntud ja haritud maad. Rohelise merena levis põllu ääres banaanisalu. Koerte haukumine, lehmade ammumine, kuke- laul ja lastenaer kostis neile vastu.

Küla aga polnud veel näha. Ta peitus pak- sude puude varjus, ümbritsetud kõrge, terav- vaialise taraga ja ta ümber olid kaevatud hundi- augud. Sügavad kaevikud piirasid pealegi elamute piirkonda. Kõik need abinõud olid heidut- tatud elanike poolt tarvitusel kaitseks sõjaka massaide suguharu vastu, kes oma rünnakutega alatasa rikkus rahulike põlluharijate vaikist elu.

Hatako sammus väsimatult eel ja peatus vaid üheks korra, et vaadata meestesalka, kes möödus neist.

Peas oli meestel kandamid, pakitud banaan- lehtedesse, nende keha katsid metsloomade na- had, laiad mõõgad rippusid vööl ja kõrvitsa-

Sport ja süda.

Kas on sportimine südamele kahjulik?

Iga päev tuleb ette sportlaste seas südamehaigusi, sellepärast pole asjata siin veidi peatuda ja vaadata, milles seisavad nende haiglaste nähete põhjused.

Üldiselt on teada, et südamerikkeid tuleb kõige enam ette noorte juures, kes väga varakult on alustanud suurt ja süstemaatilist harjutust. Noorel inimesel kasvab väga jõudsalt kondikava, kuid sealjuures peab alati silmas pidama, et siseelundid ei jõua oma arenemisega järele ja kui nüüd tugevalt harjutada, siis ongi selle tagajärg — südamerikked. See ei ütle veel kaugeltki, et noorelt ei võiks sportida, kuid siin ei tohi ette tulla liig sagedasi ja tugevaid võistlusi. Võistlus on just see, mis paneb südame eriti tugevalt tööle.

Südame ülesanne on: kehasse hapnikuga küllastatud õhku laiali

saata. Harilikus seisundis saadab süda kehasse 3—5 liitrit verd. Raskema töö juures võib see kvantum tõusta kuni 20 liitrini. Südame ülesanne on siin siis võimalikult kiirelt töötada — kokku tõmbuda ja jälle välja tõugata. Nõrk süda ei suuda aga seda tihti teha. Niimelt ei suuda süda ennast nii kiirelt täielikult kokku tõmmata ja iga löögi ajal jääb väike osa sinna vana verd sisse. See ongi põhjus, mis toob ette südame laienemise — liiga järsku pannakse harjutamata süda tugevalt tööle.

Meil on tihti vaidlusi südame suurenemise ja südame laienemise üle. Südame laienemise üle kirjutasin eespool ja see on iseenesest haiglane nähe. Südame suurenemine on aga iseenesest teine asi ja see on sportlaste juures harilik nähe. Südame suurenemine tuleb

harjutamise tagajärjel — tugevalt töötades muutuvad südame muskolid väga massiivseks ja vastupidavaks. Selle tagajärjel suureneb süda, kuid muutub ühtlasi palju vastupidavamaks ja see tüüp südameid nimetatakse sportlassüdameiks. Kaua aega peeti seda südame suurenemist ka haiglaseks nähteks. Alles viimasel ajal on hakatud tõestama selle südame päritolu.

Südame laienemine võib olla ka ajutine nähe, kui peale selle märkamist jäetakse kõrvale kõik pingutavad harjutused, siis võib see haiglane nähe peagi kaduda. Edasi pingutades võib see aga muutuda päris krooniliseks südamehaiguseks. Kõige rohkem südamelaienemist tuleb ette selliste alade juures, mis toovad esile surutavad ülalkehaliigutused — nagu suusatamine ja aerutamine. Suusatamise juures siis, kui ilma harjutamata minnakse võistlema mõnel pikemal distantsil. Aerutamise juures on südamele halvavaks üle-

pudelid olid rihmapidi visatud õlale hoolimata siinsest veeküllusest, mis lubas iga hetk janu kustutada ja muutis mõtteks tagavarade kogumise.

Hatako silmad jälgisid võõraid, kuni need kadusid puude taha. Siis noogutas ta pead ja sammus edasi veelgi energilisemalt, hambaid kokku pigistades.

Lõpmatud banaanisalud kohtusid teel. Veel jäi kaks tundi päikese loodeni ja neli tundi rändamist koduni, tallad aga olid nii kibedad puhkusea rändamisest, et Hatako vaevau jõudis jalgu liigutada.

Piki teed neid saatev oja hakkas jääma kui vemaks ja ühes vee kadumisega harvenesid banaanisalud, et viimaks hoopis kaduda. Jälle paistis pöösastik, mille läbistades rändurid silmapiiril nägid Moiši ehitiste valendavaid katusi.

Üksisilmi vahtis Hatako sinna, nagu tahaks ta oma pilguga tõmmata lähemale. Siht paistis nii lähedal ja siiski ta teadis, et sinna oli veel mõne tunni tee.

Moiši jaam paistis eespool toetavana vägevale mägederühmale baananimetsa sees ja vaid Hatako ja ta vana sõber teadsid, et seal metsas varitseb surm ning äraandmine, valmis välja tulema niipea kui pimedus langeb maale.

Hatako lihased tõmbusid pingule, pea kummardus ettepoole ja peatamata sammus ta edasi.

Äkki ilmus teed piiravate väheldaste kaljudede otsa salkkond mehi. Teravalt joonestusid

nende kehad päikeselisel taeval ja läikisid nende pikad odad.

Karavani lähenedes tuli üks meestest, ilusa, reeglipärase kehaehitusega sõdur, lähemale ja kummardudes naerdes kaljult alla hüüdis ta Hatakole:

„Kuule, sina! Nähtavasti on emalõvi sind eile veidi silitanud ja mälestuseks su kõrva ära kiskunud?“

Ta kaaslased puhkesid naerma ja isegi kandjad-araablased tundsid headmeelt, et pilgatakse võõramaalast, kelle eest nende peremees nii hoolitses.

Araablane aga lõpetas nende naeru sõimuvalinguga, mis ta välja kallas oma teenrite käherpeadele.

Kohmetanud teenrid jäid vait ja hakkasid kiiremini edasi sammuma, ainult Hatako peatas: ta suu tõmbus mõttetul naerule.

Naerev vadžaggo vahtis ikka veel ta otsa. Ei märganud aga Hatako pilgus välkuvat vihkamist. Hatako pidas seda nagu hästi meeles.

Hatako sammus edasi. Vadžaggo karjus temale järele: „Kuule, ega sa ei ole näinud poissi, kes pidi siinpool mägedest alla tulema?“

„Ja, me alles hilju kohtusime“, vastas Hatako külma pilkega.

„Kohtusid temaga? Oh sa loll“, naeris vadžaggo ja viskas tema poole kivi, mis ta käes hoidis. Samal hetkel aga haaras teine tal käest kinni.

„Jäta ta rahule. Kas sa ei näe, et see on totrake?“

mise keha liigutused, mis suruvad kokku rinnakorvi.

Meil on suusatajail võrdlemisi lühikese talve tõttu just takistavaks teguriks see, et puudub treening. Suusatamise harjutamist peaks hakkama juba suvel sihtvõimlemisega ja siis talvel on juba keha pingutuste jaoks küps.

Kergejõustikus on südame suurenemist märgata eriti pikamaajooksjate juures. Nendel on tarvis tugevat ja suurt südant, kuna neil sageli pingutused venivad õige pikale. On tehtud uurimusi Paavo Nurmi südame juures ja see on leitud olevat väga suur ja arenenud. Nii suurt südant kui Nurmil pole avastatud kellegi teise juures. Pikamaajooksjale vastand on „väike“ sprinteri süda. Lühimaaajooksjal on küll pingutus lühem, kuid seda intensiivsem. Selle tagajärjel on sprinteri süda väike, kuid väga tugevate musklitega.

Sageli kardetakse, et haiglane nähe on ka südame aeglase löögirütm. Siin on kartus tihti asjata. Südame löögirütm oleneb muidugi mitmest asjaolust, nii vanus, sugu, temperament, ihusoojus jne. Kuid leidub mitmeid teadlasi, kes panevad südame aeglase rütmi harjutamise tagajärje arvele ja peavad seda tervendavaks nähteks ja heaks eeltingimuseks tugevale pingutusele. Kas neil õigus on, pole tõesti kindel, kuid kahtlemata ei ole aeglase südamerütm mingiks südamehaiguse sümptomiks.

Need eelpooltoodud juhused valgustavad südame ja spordi vahet. Üldiselt võib nii palju juure lisada, et sport ei ole sugugi kahjulik südamele, vaid ümberpöörduvalt — isegi kasulik. Ainuke tingimus siinjuures on see, et inimene peab olema teadlik harjutamise juures, mida tohib ja mida ei tohi.

vad veed (suurim neist Tarim). kuivas Tarimi nõos ning Gobis. (Eesti Entsüklopeedia I — Aasia osa).

4. Kas Aafrikas kasutatakse elevanti sõiduloomana?

Vastus: Tähelepanekud näitavad, et Aafrika elevant nagu tema india sugulanegi laseks end taltsutada, ehkki ta oma võimete poolest viimaseset maha jääks. Vanad kreeklased ja roomlased kasutasid elevanti võitlemiseks lahingus, ja nagu Plinius, Livius ja teised rooma kirjanikud tõendavad, india elevantid ületasid nii jõult kui vapruselt aafrika omi. Sellegipärast võiks taltsutatud aafrika elevant palju kasu tuua, ent seni pole keegi teda kasutanud aafrika ekspeditsiooniks; sealseil eurooplasil on teised ülesanded, pärismaalased on aga liiga vähe arenenud seks, et tegeleda palju aega ja kannatust nõudva elevantide taltsutamisega. (A. Brehm — „Žiznj životnõh“ — I köide; Brockhaus Konversations Lexikon).

5. Missugune on päikese temperatuur ja kuidas teda mõõdetakse?

Vastus: Päikese soojuse hulga mõõtmiseks tarvitatakse pürheliomeetrit, mis koosneb veega täidetud ja eestpoolt tahmaga kaetud karbist, millele päikesekiired otse peale lastakse langeda. Langley vaatluste põhjal iga cm² saab päikeselt 3,0, Saveljevi järele aga koguni 3,5 kalorit. Seda arvu on nimetatud päikese konstantseks. Et nende andmete põhjal päikese temperatuurist ettekujutust saada, peame teadma suhet keha temperatuuri ja sellest kiirgava soojuse

Eeskujulikuid vastusi „Õpilaslehes“ nr. 12 ilmunud küsimuste ülesandele.

(Ruumipuudusel viibinud.)

1. Kas krokodil teeb häält?

Vastus: Krokodili karjumine sarnleb tumedale mõminale; muidugi ta karjub vaid suure ärrituse puhul. Vihaselt loomalt kuulub sissisev nohisemine. Kui krokodili ehitada järsku või haavata, siis hakkab ta tumedalt urisema või valjult mõmisema. Noored, äsja munast väljunud krokodilid teevad omapärast konna krooksumist meeldetuletavat häält. (A. Brehm — „Žiznj životnõh“ — III köide).

2. Kas elutseb Indias lõvisid?

Vastus: India lõvi on pea-

aegu hävitatud. Ainuke koht Ees-Indias, kus ta veel esineb, on Kathiavar'i poolsaar. (Der Grosse Brockhaus 1931, 1932).

3. Kas on põhja poolkeral jõgesid, mis kuhugi ei suubu?

Vastus: Sääraseid jõgesid on Aasias: Irtõši ladvast lääne pool, Tienšani nõlvadelt algavad jõed ei jõua enam mereni, vaid kaovad Kaspia-Araali nõopõhjal, suubudes suurtesse umbjärvedesse (Araal, Balhaš) või ära aurades. Samuti kaovad Tienšani, Tarbagatai ja Altai lõunanõlvakult valgu-

Kiri koolidele ja õpilastele

vastusena järelepärimistele ekskursiooni võimalustest ja kompvektivabrikusse.

A./S. Brandmanni šokolaadi-

Kuna mitmed koolid „Töökooli“ poole pöördusid küsimusega: kas on võimalik korraldada ekskursiooni „Onu Brandmanni“ vabrikusse, kust oli pärit enamik koolide pühademaüstisi ja kust pärit ka kõik need imemagusad kingitused, mis vanemad toovad õpilastele sünni- ja muil pidupäevil — siis vastame siinkohal kaasas „onu Brandmanniga“, et ekskursiooni sel aastal sinna ette võtta ei saa vabriku laiendamise puhul. Edaspidi, o ja, — siis „onu Brandmann“ heameelel näeks särasilmaist noorust maiustiste sünnipaigas.

Küll aga andis „onu Brandmann“ seletusi, mida kõik tehakse seal maiasmokkade paradiisis ja kuidas seda kõike tehakse. Palju sellest ma unustasin, kuid mis meelde jäi, selle esitan siinkohal teile.

Algame kakao valmistamisest. Kaugelt tagameremalt tuuakse kakaoad vabrikusse, kus nendega sünnib seitse maailmaimet. Neid praetakse, purustatakse ja jahvatatakse, — kuni valmib imepeen kakaoapulber, mis annab meile maitsva ja toitva joogi. Joonud kord Brandmanni kakao, nõuate ikka ja ikka sama.

Teiseks valmistatakse vabrikus šokolaadi. Samad oad ja osalt samad masinad on töös šokolaadi valmistamiselgi. Kuid veel paljudest masinast peab kakaoapulber käima läbi, peab segunema mitmete ainetega, nagu sukur, või, piim jne., enne kui valmib isurätavat „Diktaator“ ja paljud muud šokolaadisordid. Eriti „onu Brandmann“ juhtis tähelepanu sellele, et šokolaadi valmistamisel tarvitav piim tuleb

ainult „onu“ enese eeskujulikust karjatalust, kus lehmad ainult „koort“ lüpsavad.

Peale selle valmistatakse vabrikus musttuhat sorti kompvekke ja karamelle. Iga kompveki sort vajab erilisi aineid (maitseained), kuid suhkru vajavad nad enamikus kõik. Väga mitmesugused aparadid ja masinad on abiks inimestele, — kuni valmib kompvek selleks, et jõuda kätte maiasmokale.

Kõigi nende maiustiste valmistamisel tarvitatakse esimesejärgu tooraineid, millega ongi seletatav „Brandmanni onu“ maiustiste kõrge headus ja suur nõudmine nende järele.

Kuna nüüd paljus koolikooperatiives müügil ka maiustised — siis võib iga õpilane nautida maiustusmõnu, tarvitanud A.-s. Brandmanni šokolaadi- ja kompvekitsehase saadusi. „Onu Brandmanni“ vabrik asub V. Tartu mnt. 4/6, kuna vabriku saadused on müügil üle maa, kauplustes ja koolikooperatiivides.

NOOR

ÕPILASLEHE

LUGEJA!

Vaata järele, kas sinu sõbral on „Õpilasleht“ juba tellitud! Kui mitte, siis hoolitse selle eest, et tellimine täna veel ära saadetakst!

hulga vahel. Mitmed empiirilised valemid, mis näitavad seda suhet maakera temperatuuride jaoks, pole sugugi kohased päikese temperatuuri määramisel. Võttes aluseks Stefan-Boltzmann'i seadust, et kiirgamine on proportsionaalne keha absoluutse temperatuuri neljandale astmele, saame päikese jaoks 6000°. Päikese kihtide temperatuurid on väga kõikuvad. Zölnner'i arvestuste põhjal, kui päikese pinnal valitseb 13000°, siis juba 1/10 päikese raadiuse sügavusel ulatub temperatuur miljoni kraadini. Päikese keskpunktis valitseb Eddingtoni arvestuste põhjal 40 miljoni kraadi. (Enzikipediäeski slovarj Brokhaus-Efrona 1900 (60); Meyers Lexikon (11) — 1929).

V. Hansen.

Toimetuse poolt:

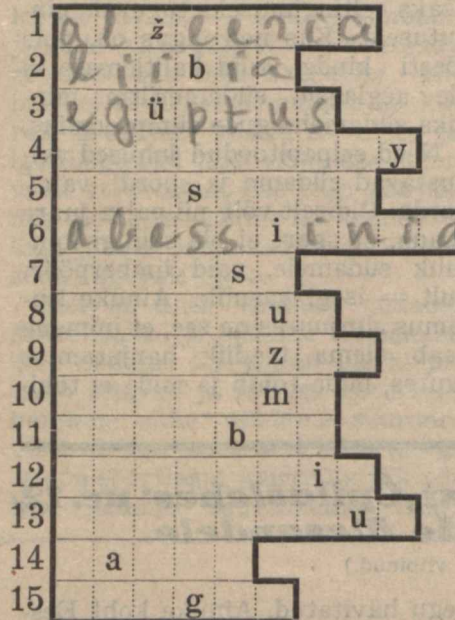
V. Hanseni vastused väärivad täit tunnustust sellepärast, et ta nende leidmiseks on kasutanud kõik käepärast olevad allikad. Kuna ta oma ülesannet on võtnud tõsiselt, kuulub temale lubatud auhind. Selleks on temale toimetuse poolt määratud J. Parijõgi „Suuskadel vallastesse“, mis ka kätte saadatud.

MAADETEADUSLIK ÜLESANNE Nr. 4.

Kes tunneb Aafrikat?

Aafrika.

Kui nimed õieti leitud, saate nende esimestest tähtedest ülalt alla ühe Aafrika linna nime ühes nimetusega „linn“.

1. Prantsuse asumaa Aafrikas.
2. Kõrb Aafrikas
3. Kuningriik Aafrikas.
4. Linn Lõuna-Aafrikas.
5. Saar ja sultaniriik Aafrikas.
6. Aafrika riik.
7. Aafrika järv.
8. Sadamlinn Punase mere ääres.
9. Aafrika mägi.
10. Aafrika lumi.
11. Saar Guinea lahe saarestikus.
12. Aafrika riik.
13. Aafrika puude omadus.
14. Inglise asumaa Aafrikas.
15. Aafrika jõgi.

Mis eelolev pühapäev toob õpilasele?

Töölisteatr.

„Töölisteatrit“ eeltuleva nädala kava leiavad lugejad kuulutuskuuljel.

Kino „Modern“.

Kesknädalal 21., laupäeval 24. ja pühapäeval 25. veebruaril s. a. suurejooneline lasteetendus. Kavas „Pory“—hiilgefilm lõunamaa metsadest ja loomadest. Peale selle palju huvitavat ja vaatamisväärsset. Algus kell 12 e. l.

Draamastuudio teatr.

(Saksa teatri ruumes.)

Pühapäeval 25. veebruaril s. a. lasteetenduseks viimast korda „Rahuhaldjas“, M. Jansoni lastenäidend 3-es vaatuses, proloogi ja epiloogiga.

See näidend seisab ideeliselt rahupropaganda teenistuses ja oma sisu poolest pakub palju ainet lapse mõtlemisele ja fantaasiale. Et näidend viimast korda laval — siis kasutage kõik võimalust, valmistada endile tõsine nauding. Algus kell 15 (3 p. l.).

Kirjavastused.

Lembit Raud. Teie esimene küsimus on toodud eelmises numbris ühes suusatamismärgi statuudiga. Võin juurde lisada, et märgi saatekulud tuleb Teil omal tasuda. Kui suured need on, seda ei tea just otsekohe öelda, kuid piirduvad kindlasti 10—25 senti juures. Selline summa saata markides Eesti Talve- ja spordi Liidule.

Kui mõni organisatsioon korraldab suusatamismärgivõistlused, siis võivad sellest osa võtta ka mõne teise organisatsiooni sportlased kui ka eraisikud.

Üks palve on mul Teile: kui seal peetakse suusatamismärgivõistlusi, siis palun saatke tagajärjed „Õpilaslehele“.

Tegev- ja vastutav toimetaja

Helmi Jansen.

Väljaandja k.-ü. „Töökool“, Tallinn.

DRAAMASTUUDIO TEATER

Saksa teatri ruumes

Laup., 24. veebruaril 1934. a.

LASTEETENDUS

Viimast korda

„Rahuhaldjas“

M. Janson'i lastenäidend 3-es vaatuses proloogi ja epiloogiga.

Näitejuht — Joh. Kaljola.

Dekoraator — Bernh. Rosenvald.

Muusikajuht — U. Jakobson.

Tantsujuht — Salme Reek.

Kostüümid — Lo Tui.

Algus kell 3 (15) p. l.

Pääsetähtede hinnad Kr. 1.—kuni 5 snt.

Kassa avatud k. 11—1 e. l. ja 5—8 õhtul

Foto-ateljee

Kuninga tänav 1

ÕPILASTELE

üksikpildid ja kooligrupid väga mõõdukate hindadega

ETK KOHV MEELDIB KÕIGILE

KOOLID!

Käesoleval klassiekskursioonide hooajal külastage

A.-S. „EXTRAKTORI“ TAIMEVÕITEHAST,

Tallinnas, Telliskivi 21, tel. 435-79.

A.-S. „EXTRAKTORI“ tehases on järgmised osakonnad:

1. Taimevõi-, värnitsa-, pressimise- ja õlide puhastamise osakond.

Kuna õpilasi huvitab eriti just taimevõi osakond, — siis selgituseks siinkohal väike kirjeldus:

1. Mõni sõna taimevõist üldse:

Paljudele õpilastele kui ka vanematele on teadmata, et taimevõi on sama toiteväärtusega kui koorevõi. Taimevõi, nagu koorevõigi, sisaldab 82—84% rasvaaineid, samuti võrdsel määral valkaineid ja vitamiine. Et aga taimevõi koorevõist ligikaudu pool odavam on — siis on enam kui loomulik, et peaksite juba kokkuhoidu mõttes suurendama taimevõi tarvitamist. Majapidamise koolides, kus toitaineid teadlikult tarvitatakse mitmesug. roogade valmistamisel — on ammu jõutud otsusele taimevõi ökonoomsuse ja täisväärtuse kohta. Ka rahvamajandusele toome sellega suure võidu, sest seda enam saame siis vedada välja koorevõid, mille eest laekub riigikassasse vajaline välisvaluuta. Nii näiteks abistas taimevõi suuresti 1927., 1928. ja 1929. aastal koorevõi eksporti. Riigikassasse laekuv välisvaluuta hulk oli küllalt aukartustäratav. Tuntud karjamajanduse maades (Taanis, Hollandis) ületab taimevõi tarvitamine koorevõi tarvitamise mitmekordselt. Ka Eestis peaks pööratama sellele asjaolule enam tähelepanu.

2. Taimevõi valmistamisest.

Taimevõi valmistatakse kookuspähklaist saadavast rasvast, millele lisatakse juurde pasteuriseeritud piima ja pähkliõli. Kogu valmistusprotsess toimub algusest lõpuni mehaaniliselt, — millega on garanteeritud saadustele ülim puhtus.

3. Ekskursiooni korraldamisest.

A.-s. „Extraktor“ taimevõitehases, kui Eesti suuremaid ja täiuslikumaid, nõustus vastu võtma klassiekskursioone, milleks vajaline etteatamine, kas Töökooli (tel. 462-56) või tehasesse (tel. 435-79). Provintsi koolid (kuni kevadeni) teatagu vastavast soovist „Töökooli“.

Korraldades ekskursioone nim. tehasesse, ja tutvudes taimevõi omadustega ja valmistamisviisidega — loodame meiegi juba noorelt õppida õigustatud kokkuhoidu — tarvitades suuremal määral A.-s. „Extraktori“ kõrgekvaliteediga taimevõisid.

Tuntumad võisordid on: Bona, Priima, Alfa, Taimi.

Väljasaagimiseks

**vineeri,
lehti ja saage,
tinasõdureid**

soovitab odavasti

O.-ü. „V. Tegeler“

Pikk tän. 1.

Kinoteater „Modern“

Suur Tartu mnt. 4. Tel. 304-68.

**Kesknädalal, 21. veebr.,
laupäeval, 24. veebr. ja
pühapäeval, 25. veebr. 1934**

Algusega kella 12 e. l.

suurejooneline
**laste- ja
kultuuretendus**

Pääsmete hinnad 15—50 sendini.

Filmide kohta antakse seletusi mikrofonu kaudu.

TÖÖLISTEATER

V. Tartu mnt. 25

Etenduste kava

21.—28. veebr. 1934. a.

Kesknädalal, 21. II — „Parvepoisid“ 10. korda.

Reedel, 23. II — „Umbrohu juured“. Laupäeval, 24. II — „Vaese mehe ututall“ 75. korda. Tegelaste tuluõhtu.

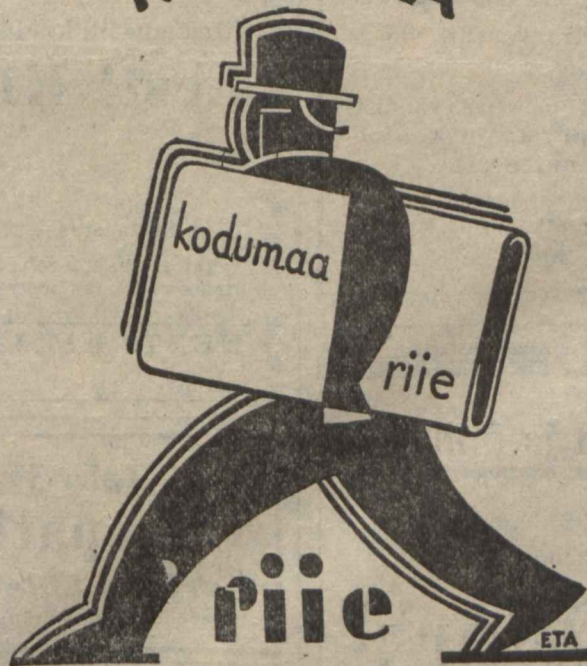
Pühapäeval, 25. II — „Parvepoisid“ 11. korda.

Teisipäeval, 27. II — odavahinnaline etendus, tants-etendus. Pääsmed 30 ja 50 senti.!

Kesknädalal, 28. II — „Parvepoisid“ 12. korda.

Elteade: 1. märtsil „Mäeküla piimamees“ — A. Särevi dramatiseering samanim. Ed. Vilde romaani järgi.

KODUMAA

olgu iga teadliku kodaniku hüüe!

Kodumaa vabrikute kalevid, puuvillased riided, siid ja kunstiid ning niidid on saadaval üle Eesti, paremates kauplustes

SUURMÜÜGIKOHT

A.-S. KREENBALT, TALLINN

Tuntud Inglise sulg

„Iridinoid“

kirjutab vähemalt

**6 korda
kauem**Kõvad
777 E. F. —
raamatupidajateleKeskm.
888 E. F. } Kooli-
õpilastele

Pehmed F.444 }

Igal sulel märk „IRIDINOID“

Hoiduge järeldumustest!

„Õpilaslehe“ sõbrad ja kogu
õppiv noorsugu!**Pimedate „Töökool“**

Tartus, Narva tän. 85

Tel. 9-24

Soovitab oma töökojas valmista-
tuid harje, pürste ja kookus-
jalamatte jne.Tarvitage ainult pimedate töid, siis
aitate täita osa kohustusi nende
vastu!**Õpetajad ja õpilased!**Nõudke kauplustest
ja koolikooperatiividest**A/s „Odor“i**tinte, joonistustusche,
kleepimisliime „Odorol“
ja „Collapin“

Samuti parimat

koolikriiti, valget ja
värvilist**EESTI KIRJANDUSE SELTSI VÄLJAANNETE**

Tellimised 1934. a. peale.

Populaarteaduslik seeria

Elav Teadus

III aastakäik.

Aastas 12 raamatut à 80—120 lk., rohkete illustatsioonidega.

Tellimishind ühes saatekuludega:		Aasta tellimishinda Kr. 9.— võib tasuda osakaupa:	
Aastas	Kr. 9.—	Tellimisel	Kr. 3.50
Poolaastas	„ 5.—	1. aprilliks	„ 2.50
Veerandaastas	„ 2.75	1. juuliks	„ 2.—
Üksiknumber	„ 1.—	1. oktoobriks	„ 1.—
K ö i d e :			
Ilukõide 12 raamatut	Kr. 5.—	Rahvaraamatukogude	
„ 6 „ „	„ 2.50	kõide iga raamat	Kr. —.40
„ „ „	„ —.50		

Biograafiline seeria

Suurmeeste Elulood

II aastakäik.

Aastas 6 raamatut à 120—160 lk., piltidega.

Tellimishind ühes saatekuludega:		Aasta tellimishinda Kr. 7.50 võib tasuda osakaupa:	
Aastas	Kr. 7.50	Tellimisel	Kr. 3.00
Poolaastas	„ 4.—	1. aprilliks	„ 2.50
Üksiknumber	„ 1.50	1. juuliks	„ 1.25
		1. oktoobriks	„ —.75
K ö i d e :			
Ilukõide 6 raamatut	Kr. 2.50	Rahvaraamatukogude	
„ 1 „ „	„ —.50	kõide iga raamat	Kr. —.40

Kirjanduslik kuukiri

Eesti Kirjandus

XXVIII aastakäik.

Aastas 12 numbrit à 60—80 lk., piltidega.

Tellimishind ühes saatekuludega:			
Aastas	Kr. 5.—	Veerandaastas	Kr. 1.25
Poolaastas	„ 2.50	Üksiknumber	„ —.50

Tellides maksta raha seltsi posti jooksvale arvele nr. 20-36 või saata seltsile
kirjas väikestes postmarkides. Tellida saab ka ajakirjana kõigist postkontoreist.**EESTI KIRJANDUSE SELTS, TARTU, TEL. 6-01****Joh. Vals'i
rätsepatööstus**Tartus, Lille tänav 1
(sissekäik Karlova tänavalt)Valmistab
tellimiste peale igasuguseid
meesterahva
rõivastustöid.
Töö kiire ja korralik. Hinnad mõõdukad.

„Õpilaslehes“ nr. 19 väljakuulutatud

JOONISTUSTE JA KIRJANDITE VÕISTLUS

Osavõtja nimi: .....

Aadress: .....